

Judisk stat eller israelisk nation?

Om identitet i Israel

Abstract

Israel is often referred to as a fragmented state, with the situation between Palestinians and Jews in mind. In Israel however, there are far more fragmentations – even among the Jewish populations. Ethnical differences between Ashkenazi and Mizrahi, religious differences between ultra-orthodox, orthodox and secular, and ideological differences within the Zionist-framework.

There is, however, an Israeli identity that binds the citizens of the state together. An identity that is closely connected with the Jewish culture and the Jewish religion.

The Jewish and Israeli identities have stayed strong for very long, this because of one thing: Zionism. The Zionists started preparing for the Jewish state as early as in the 1800s.

With the identity research of Nationalism as a base, especially modernism and primordialism, this thesis investigates the meaning of the Jewish elements in the Israeli identity, among Jews in Israel and in the Diaspora.

The conclusion is: There is conflict within the Jewish community both within and outside of Israel. Some say you can not be a Jew and at the same time criticize Israel, that makes you an anti-Zionist and a self-hater. Others say that the Zionist identity is the exact same thing as the Israeli nationalist one.

Keywords: Israel, Judaism, identity, nationalism, Zionism

Number of words: 12 361

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Avgränsningar.....	1
1.3	Teori.....	2
1.4	Metod och material.....	2
1.5	Disposition.....	3
2	Teoretiskt ramverk – Nationalism.....	4
2.1	Primordialism.....	4
2.1.1	Det naturalistiska synsättet.....	5
2.1.2	Det sociobiologiska synsättet.....	6
2.1.3	Det kulturbaserade synsättet.....	7
2.2	Modernism.....	8
2.2.1	Ekonomisk transformation.....	9
2.2.2	Politisk transformation.....	10
2.2.3	Social/kulturell transformation.....	11
2.3	Etno-symbolism.....	13
3	Identitet i Israel.....	15
3.1	Sionismen, den historiska bakgrunden till israelisk identitet.....	16
3.1.1	Pogromer.....	17
3.1.2	Dreyfusaffären.....	17
3.1.3	Herzl, Die Judenstadt och Sionismens födelse.....	17
3.1.4	Förintelsen.....	18
3.2	Judisk identitet i staten Israel.....	19
3.2.1	Law of Return.....	20
4	Diskurserna om enstats- respektive tvåstatslösningen.....	22
4.1	Tvåstatslösning.....	22
4.2	Enstatslösning, ”binationalism”.....	24
5	Analys.....	27
5.1	Law of Return.....	27
5.2	Primordialism och staten Israel.....	28

5.3	Modernism och staten Israel	28
5.4	Judisk identitet i Israel.....	29
6	Konklusioner.....	31
7	Referenser	32
7.1	Böcker.....	32
7.2	Tidskrifter	33
7.3	Tidningsartiklar.....	34
7.4	Hemsidor.....	34

1 Introduktion

Man hänvisar ofta till Israel som en splittrad stat, och syftar då till situationen mellan judar och palestinier. I Israel finns det emellertid många fler splittringar – även inom den judiska befolkningen. Etniska skiljelinjer mellan ashkenzaer och sefarder, religiösa skiljelinjer mellan ultra-ortodoxa, ortodoxa och sekulära och ideologiska skiljelinjer inom det sionistiska ramverket.

Nu står Israel inför uppgiften att reda ut judendomens roll i medborgarskapet och staten. Men hur kopplad är den judiska identiteten till den israeliska identiteten hos judar - i Israel och i diasporan? Och kan man kritisera Israel som jude utan att vara anti-sionist och självhatare?

1.1 Syfte och frågeställning

Jag har en empirisk frågeställning eftersom jag ämnar försöka redogöra för hur det är, och inte hur det bör vara. Mitt syfte är att försöka förklara kopplingen mellan den judiska identiteten och staten Israel. Jag ämnar dock inte försöka presentera en enda judisk identitet, utan visa på de olika identiteterna som finns inom det judiska och israeliska samhället samt förklara kopplingar mellan de olika interna uppfattningarna om judendom och den israeliska staten.

Min frågeställning är enligt följande:

- Vilken roll har det judiska i den israeliska identiteten och vilken betydelse har den judiska identiteten i den inomjudiska debatten angående Israel?
- På vilket sätt spelar det judiska in i en – och tvåstatslösningarnas debatter?

1.2 Avgränsningar

Denna uppsats kommer inte att beröra eller diskutera den judiska/israeliska kontra den palestinska/arabiska identiteten, utan lämnar detta till något annat att utreda. Uppsatsen fokuserar således på den inomjudiska/inomisraeliska identiteten, och tar därför inte heller upp utomståendes syn på judar och israeler.

Jag är medveten om hur känslig frågan Israel/Palestina är, och hur politisk den kan bli. Jag vill inte med denna uppsats på något sätt beröra de bitarna. Jag lämnar det till någon annan att belysa problematiken med konflikten och dess följder, och försöker istället skapa förståelse för hur just den israeliska/judiska identiteten har formats och formas än idag.

Förintelsen anses av många vara central i debatten kring Israel. Jag har i denna uppsats valt att inte fokusera på förintelsen, då jag anser att det är många som redan har gjort det.

Debatterna kring Israels grundande, konflikter därefter samt FN:s inblandning diskuteras inte heller i denna uppsats. Jag har emellertid i del 4.1 lämnat litteraturtips för den som vill fördjupa sig i detta.

1.3 Teori

Jag ämnar förklara min frågeställning utifrån teorier om kollektiv identitet: nationalism. I kapitel tre framställs identitet i Israel, och de författare jag har använt mig av där har naturligtvis alla teoretiska ansatser och egna syner på nationalism i stort, men specifikt i Israel. Jag har därför valt att i teoridelen använda mig av tre huvudteoretiska verk som berör nationalism på ett mer generellt plan, för att sedan i kapitel tre presentera syner som berör israelisk nationalism och identitet specifikt.

Jag har valt att använda mig av Özkirimli, McCrone samt Breuilly som mina tre huvudverk. Detta betyder att jag kommer att tolka till exempel Anthony D. Smith utifrån deras framställningar och tolkningar. Jag anser att dessa böcker allmänt ses som moderna klassiker och eftersom dessa verk är framställningar av olika syner på nationalism anser jag att det är försvarbart att använda deras syn på andra teoretiker. Dessa tre verk kan ses som översiktsverk då de erbjuder olika infallsvinklar på nationalismforskning och nationalismteori

1.4 Metod och material

Jag har gjort en tolkande fallstudie, då motivet till denna uppsats grundas på ett intresse för landet Israel och människorna som bor där. Jag ämnar försöka förklara mitt problem utifrån valda teorier, uppsatsen är således teorikonsumerande. Jag ämnar göra en analys av identitet i Israel och debatten om en – och tvåstatslösningarna, både öppna och underliggande/dolda argument. Detta ska jag sedan koppla till olika föreställningar om nationalism. Jag kommer att i

diskursframställningen använda mig av artiklar och ledare från tidskrifter och tidningar gällande en – och tvåstatslösningen i Israel, samt Benny Morris akademiska verk *One State, two States*, som innehåller en diskursframställning av en – respektive tvåstatslösningarna. Jag använder mig alltså inte av Morris som teoretiker utan som undersökningsobjekt för de olika debatterna som tidigare funnits angående en – och tvåstatslösningarna. Jag kommer alltså i analysen att diskutera den journalistiska/akademiska synen på identitet, men tar även i kapitel tre upp en bredare sy på identitet i Israel.

De artiklar som används i min analys om en - och tvåstatslösningarna är tagna från den anglosaxiska debatten. Detta är på grund av min språkliga begränsning, då engelska är det enda språk jag behärskar så pass bra förutom svenska, samt att de flesta diaspora-judar lever och verkar i den anglosaxiska världen.

Materialet i min analys är dels taget främst från israeliska och judiska tidningar, där det naturligtvis är lättare att hitta material. Återigen är det de engelska upplagorna av dessa tidningar jag har använt. Sedan har jag använt mig av tidskrifter som London och New York Review of Books, detta på grund av att den akademiska huvuddebatten de senaste åren har ägt rum i dessa forum. Några artiklar kommer från europeiska och israeliska dagstidningar, så som The Guardian och the Jerusalem Post.

En – och tvåstatslösningen är central i min uppsats på grund av att de per definition avgör om det ska finnas en judisk stat eller ej (enstatslösningen betyder både palestinska och judiska invånare). Detta påverkar hur man ser på det judiska elementet i staten samt hur man ser på den israeliska identiteten.

1.5 Disposition

Jag börjar i kapitel två med att reda ut de olika nationalistiska strömningarna för att sedan i den tredje delen lägga ut bakgrunden till dagens judiska/israeliska identitet, t.ex. sionismen. I det fjärde kapitlet framställs diskurserna och debatterna kring en – respektive tvåstatslösningen. I kapitel fem analyseras materialet i kapitel tre och fyra med hjälp av det teoretiska ramverk som framlagts i kapitel två, för att sedan sammanfattas i kapitel sex.

2 Teoretiskt ramverk – Nationalism

”Ingen annan politisk doktrin har spelat en större roll i skapandet av den moderna världen än nationalism.” Så inleder Umut Özkirimli sin bok *Theories of Nationalism* (Özkirimli, 2000: 1). Vad är då nationalism? Nationalismen är i första hand en politisk princip som går ut på att den politiska enheten sammanfaller med den nationella (Hylland Eriksen, 1993: 125). Det finns som David McCrone påpekar i inledningen till sin bok *The Sociology of Nationalism* ingen kontinent, inget ekonomiskt system eller nivå av utveckling som inte har blivit tvungna att komma till rätta med nationalismen (McCrone, 1998:vii).

Jag kommer i detta kapitel att använda mig av tre teoretiska huvudverk, först och främst Özkirimli (assisterande professor för internationella relationer på Istanbul Bilgi University), McCrone (professor i sociologi vid Edinburgh University) samt Breuilly (professor i nationalism och etnicitet vid London School of Economics). Detta betyder att tolkningarna av andra teoretiker främst är baserade på ovannämnda författares framställning av dem.

Jag kommer att lägga mest vikt vid det naturalistiska synsättet inom primordialismen samt modernismen då jag kommer att använda mig mest av dessa i min analys i kapitel 5. Jag kommer i kapitel 5 att vidareutveckla varför det naturalistiska synsättet och modernismen används.

2.1 Primordialism

By a primordial attachment is meant one that stems from the ‘givens’ – or, more precisely, as culture is inevitably involved in such matters, the assumed ‘givens’ – of social existence: immediate contiguity and kin connection mainly, but beyond them the givenness that stems from being born into a particular religious community, speaking a particular language, or even a dialect of a language, and following particular social practices. These congruities of blood, speech, custom, and so on, are seen to have ineffable, and at times overpowering, coerciveness in and of themselves. (Geertz, 1993: 259, i Özkirimli 2000: 65)

Primordialism är ett synsätt, inte en teori. Det är en paraplyterm för att förklara forskare som menar att nationalitet är något naturligt, precis som tal, syn eller luktsinne, samt att nationer alltid har existerat. (Özkirimli, 2000: 64).

Primordialismen kan emellertid inte friställas helt från etnicitetsdebatten. Primordialismen förklarar källan och styrkan i etniska identiteter. Det råder icke desto mindre delade meningar om vad primordialism är och står för. Vissa menar

att debatten om primordialism är två skilda debatter (ibid.:66). En gällande nationers uråldrighet mellan ”perennialister” eller primordialister och modernister; och en gällande de etniska bandens natur mellan primordialister eller essentialister och instrumentalister (Özkerimli, 2000: 66, McCrone, 1998: 10).

Även när det gäller klassifikationer inom primordialismen är man oense. Özkerimli delar upp primordialismen i tre olika synsätt: de naturalistiska, sociobiologiska och kulturalistiska synsätten. Virginia Tilley, professor i retorik och litteraturvetenskap vid University of California i Berkeley, däremot, delar in primordialismen i de biologiska, psykologiska och kulturella synsätten (Özkerimli, 2000: 66.).

Jag har valt att använda mig av Özkerimlis klassifikationer, då jag tycker att de täcker ett bredare spektra av begreppet. Jag kommer att lägga mest vikt vid det naturalistiska synsättet, då jag kommer att använda mig av detta synsätt i analysen.

2.1.1 Det naturalistiska synsättet

Det naturalistiska synsättet kan beskrivas som den mest extrema formen av primordialism och beskriver den nationella identiteten som en naturlig del av alla människor. Precis som tal eller syn har människan en nationalitet. Det är förutbestämt och oersättligt vilken nationalitet man tillhör – man föds in i denna på samma sätt som man föds in i en familj. ”Den naturliga ordningen” delar upp mänskligheten i olika grupper med olika kulturella egenskaper och dessa grupper tenderar att exkludera andra. De som representerar denna syn menar att nationer har ”naturliga gränser”^{*} och således ett specifikt ursprung och plats i naturen och med säregna egenskaper, uppgifter och öden. (Özkerimli 2000: 66). De flesta primordialister gör inte någon distinktion mellan nationer och etnicitet eller etniska grupper (ibid.).

Anthony D. Smith, professor emeritus i nationalism och etnicitet vid London School of Economics, är en av de mest kända naturalistiska primordialisterna, och hans syn på nationer och etnicitet delas enligt Özkerimli av i stort sätt alla nationalisterna. Det ska emellertid tilläggas att inte alla som menar att nationer alltid har funnits ställer sig bakom primordialismen. Smith introducerar ett nytt begrepp: ”perennialism”. Denna term ska förklara de mindre radikala primordialisterna. Termen kommer ifrån ”perennial” som betyder ”continuing or enduring through the year or through many years’ and ‘growing continuously, surviving’” (ibid.: 68). Namnet ”perennialist” är alltså Smiths förklaring på dem som ser nationer som historiska entiteter som har utvecklats över flera hundratals år, med sina inneboende egenskaper till största delen oförändrade. Smith lägger till att alla perennialister inte behöver vara primordialister, då det är möjligt att medge de uråldriga etniska och nationella banden utan att mena att de är ”naturliga (ibid.). Perennialister menar att moderna stater i rakt nedstigande led är

* ”Frontiers”, dvs. bildliga gränser, inte territoriella.

avkomlingar av deras medeltida motposter och att modernitet inte är en utveckling utan att nationer och nationalism föder modernitet (ibid.: 69). Någoting värt att notera är att de flesta perennialistiska författarna menar att nationer och nationalism kommer från medeltiden (ibid.: 70).

Smith menar vidare att den moderna staten behöver för att bli en nation något som enar den; myter, symboler och minnen av vad Smith kallar den pre-moderna "ethnien" (McCrone, 1998: 12). Ethnien - folket - går inte att skapa, utan man måste ha företeelser som ett kollektivt namn, en gemensam myt, en gemensam historia, en gemensam kultur, förmågan att "känna" för ett visst geografiskt område och solidaritet med de andra i gruppen (Smith, 1986: 22ff). Ett territorium, en ekonomi, ett utbildningssystem och ett rättsväsende är enligt Smith inte tillräckligt för att skapa en nation, att tillhöra ett samhälle med historia och ett öde är av större vikt, och har för många människor till och med ersatt religion. Smith tillägger att hur skulle annars människor gå i krig och riskera – eller till och med offra – sitt liv för staten? (McCrone 1998: 12).

2.1.2 Det sociobiologiska synsättet

Det sociobiologiska synsättet på nationalism har växt på senaste åren i och med att det sociobiologiska synsättet har kopplats till studier om etniska kopplingar. Det de primordialister med det sociobiologiska synsättet frågar sig är: varför är människor sociala och varför samarbetar de? Pierre van den Berghe, den enligt Özkirimli i litteraturen ledande teoretikern av detta synsätt, menar att svaret på dessa frågor har funnits länge: "animals are social to the extent that cooperation is mutually beneficial" (Özkirimli 2000, 70). Människor samarbetar alltså om det är lönsamt för dem. Vad sociobiologi då gör är att visa på den genetiska mekanismen för djurs (och människors) gemenskapskänsla. Van den Berghe pratar om att föröka sig med släktingar för att få ut de bästa generna, och att både etnicitet och "ras" är förlängningar av släktskap. Dessa släktskap kan vara förmodade och inte alltid "sanna", men det spelar för van den Berghe enligt Özkirimli ingen roll. Det som är viktigt är att dessa släktskap är starka nog att vara fundamentet för nationalism, tribalism, rasism och etnocentrism (ibid.: 71)..

Hur ska vi då kunna känna igen vårt släktskap? Enligt Özkirimlis tolkning av van den Berghe använder sig få av världens samhällen först och främst av "morfologiska fenotyper" (formläran om resultatet av arvsanlagens samspel med miljön). Det är alltså viktigare med kulturella kriterier än fysiska när det gäller gruppstillhörighet (ibid.).

Förutom släktskapet identifierar van den Berghe enligt Özkirimli två andra mekanismer för att förklara människans gemenskapskänsla: ömsesidighet och tvång. Ömsesidighet handlar om samarbete för att gynna alla, tvång om våldsanvändning för att gynna bara en part. Ömsesidighet har ett element av "framtidens skugga", att man skall mötas återigen, och kan fungera även mellan grupper som inte är av samma släktskap. Van den Berghe menar i denna kontext att alla mänskliga samhällen är organiserade på dessa tre principer eller

mekanismer, men att ju mer komplext ett samhälle blir, desto viktigare blir mekanismen ömsesidighet. Van den Berghe menar emellertid att relationer mellan grupper av olika släktskap ofta domineras av tvång, och att även om det i korta perioder kan upprättas samarbeten tenderar relationerna att förr eller senare bli av antagonistisk art (ibid.: 71f).

Även om det säkert finns vissa som menar att det socio-biologiska synsättet är det mest relevanta betraktelsesättet att tolka de olika identiteterna i Israel på kommer jag bara ytterst kort beröra detta. Detta då jag menar att det socio-biologiska synsättet inte fokuserar tillräckligt på det sociala och kulturella – det jag tycker är viktigast när det gäller identitet i Israel.

2.1.3 Det kulturbaserade synsättet

Detta synsätt, som också kallas kulturell primordialism, är enligt Özkirimli först och främst associerat med arbetet av Edward Shils, som var professor i sociologi vid University of Chicago, och Clifford Geertz, som var antropolog och professor vid Advanced Study vid Princeton. Özkirimli använder sig av Eller och Coughlans syn för att förklara Shils och Geertz huvudidéer: att primordialistiska identiteter är givna, före alla interaktioner med andra och innan alla erfarenheter. All interaktion finns inom den primordialistiska verkligheten. Primordialistiska egenskaper är inte sociologiska, utan naturliga, till och med andliga. Primordialistiska känslor är obeskrivliga, överväldigande och påtvingade, det vill säga att en individ ur en grupp ovillkorligen måste känna tillgivenhet till denna grupp och dess vanor, speciellt språk och kultur. Primordialism är alltså en fråga om känslor och upplevelser av känslor (Özkirimli, 2000: 72).

Özkirimli menar emellertid att dessa tolkningar inte stämmer och att dessa misstolkningar fortlöpte i flera år innan någon uppmärksammade dem. Özkirimli menar att Geertz aldrig har sagt att identiteter är givna, utan är ”’assumed’ to be given by individuals”. Även Shils misstolkas enligt Özkirimli. Eller och Coughlan säger att Geertz lägger vikt vid att den primordialistiska tillgivenhetens ”helighet”, men Özkirimli gör det klart för oss att han inte alls menar att tillgivenheten är helig. Flera andra akademiker har enligt Özkirimli gjort dessa misstolkningar av Geertz och Shils. Geertz version av kulturell primordialism är enligt Özkirimli fokuserat på ”the webs of meaning spun by the individuals themselves” (ibid.: 74).

Vidare menar Özkirimli att ”primordialismen” för Geertz betyder ”först i en serie”, att fundamentala koncept kan ge en grund för andra idéer, värdegrunder, traditioner eller ideologier som en individ kan ha (ibid.).

2.2 Modernism

Jag kommer att lägga större vikt på detta avsnitt då jag tycker att de modernistiska begreppen erbjuder det tydligaste ramverket för att närma sig de olika författarna och debattörerna och hur de förklarar identitet i Israel. Jag kommer med andra ord att försöka förklara vilken typ av nationalism (och därmed identitet) som de olika författarna i kapitel 3 och debattörerna i kapitel 4 kan sägas ge uttryck för, och då fokusera mest på modernismen. Nationsbyggandet av Israel och övergången från traditionalism till industrialism eller det moderna är enligt mig av stor vikt för den israeliska identiteten. Jag kommer att utveckla detta resonemang i kapitel 5.

Modernism kom till som en reaktion på de äldre generationernas primordialisters antaganden om den nationalistiska ideologin. Modernismen fick riktig fart under 1960-talet i och med avkolonialiseringsrörelsen och "nationsbyggandet" i Asien och Afrika (Özkirimli, 2000: 85).

Kärnan i vad modernister står för är att nationalism är en kulturell och politisk ideologi av "modernitet", en viktig del av övergången mellan traditionalism och industrialism (McCrone, 1998: 10). McCrone pratar, precis som Smith, om religion - nationalism är i detta avseende enligt McCrone en efterträdare till religion som ett "sekulärt klister" som håller samhället samman. McCrone citerar Llobera (Ph.D i social antropologi och författare till *The God Of Modernity, the Development of Nationalism in Western Europe*): "the nation, as a culturally defined community, is the highest symbolic value of modernity: it has been endowed with a quasi-sacred character equalled only by religion. In fact, this quasi-sacred character derives from religion" (Llobera 1994: ix, i McCrone 1998: 10).

Modernister förklarar alltså det moderna i nationen och nationalismen. Enligt modernisterna är detta synsätt skapat de senaste 200 åren, i andan av den franska revolutionen och är produkter av moderna processer som kapitalism, industrialism, den byråkratiska statens uppkomst, urbanisering och sekularism. De är till och med nödvändigheter bara i den moderna världen; i den pre-moderna eran fann inte plats för nationer och nationalism (Özkirimli, 2000: 85f).

John Breuilly menar att nationalism och nationer först och främst utvecklades som ett svar på den moderna statens uppkomst (McCrone 1998:11, Breuilly 1996). Statens modernisering är enligt Breuilly de facto nödvändigt för att kunna utveckla en stark, genuin nationalistisk rörelse. Utan statens modernisering blir nationalism bara ett retoriskt redskap utan riktiga empiriska grunder (Breuilly, 1996: 196). Smith och Llobera där emot menar att stater inte alls uppfinns. Moderna "nationalismer" är rekreationer av medeltida företeelser. De kan till och med bara bli framgångsrika om de faktiskt har sina rötter i medeltiden (McCrone, 1998: 11).

Modernister kan förklara hur de nationalistiska ideologierna är kopplade till de sociala och ekonomiska förändringsprocesserna, speciellt de politiska och materialistiska intressena genererade av "modernisering". Svagheter är, enligt McCrone, att detta synsätt inte tar upp kulturella faktorer. McCrone menar att "kulturbärande institutioner" som utbildningsväsende borde inkluderas för att få

en rättvis bild, då det har möjlighet att forma tros – och värdegrunder. Dessutom fokuserar modernismen på transformationen till industrialiserade kapitalistiska system, vilket McCrone tycker försvårar förmågan att hantera post – eller sen-moderna uttryck av nationalism. Han menar att den modernistiska ideologin inte förklarar det moderna samhället fullständigt, då det samhället det refererar till är i ständig förändring, eller till och med inte längre existerar (McCrone, 1998: 16).

Modernister har väldigt olika syn på nationalism, och förutom tanken att nationalism kommer före nationer samt att nationer inte gör stater utan tvärt om, har de inte mycket gemensamt (Özkirimli, 2000: 86). Det finns enligt Özkirimli framförallt tre olika grupper av modernister, det vill säga vad de ser som huvudfaktorer: ekonomiska, politiska och sociala/kulturella. Özkirimli tar upp frågan om att förenkla modernisterna med dessa klassificeringar samt att ignorera att de ofta hör ihop, men menar att de alla lägger vikt vid en av de ovannämnda faktorerna som huvudtema, och står därför fast vid klassificeringarna. Han tillägger även att de inte utesluter varandra, utan att uppdelningen baseras på vilken faktor modernisterna prioriterar i sina texter (ibid.).

2.2.1 Ekonomisk transformation

Özkirimli lägger först och främst vikt vid den neo-marxistiska strömningen när det gäller ekonomisk transformation. Han menar att denna ideologi uppkom när den traditionella marxismen inte längre kunde förklara uppkomsten av anti-koloniala nationalistiska rörelser i stora delar av den tredje världen. Det stod nu klart att kampen mot ”neo-imperialism”, ”ekonomisk imperialism” eller ”det internationella kapitalet” först och främst var en nationell kamp. Den nya generationens marxister lade mer vikt på kulturens roll, ideologi och språk i sina analyser. ”Den nya vänstern” var mer ambivalenta mot nationalismen. Tom Nairns bok *The Break-up of Britain* är enligt Özkirimli en av de viktigaste positionerna gällande detta (Özkirimli, 2000: 86).

Nationalismen är enligt Nairn, professor i globalisering på Globalism Research Centre på RMIT University i Melbourne, marxismens största misslyckande. Nairn menar att nationalism var den socio-historiska kostnaden för införandet av kapitalism. Nairn menar vidare att när länder i periferin efter industrialiseringen ville följa de industrialiserade ländernas utveckling och få ett välfärdssamhälle att växa fram, använde de sig av nationalism. Alltså: dessa stater ville kopiera de utvecklade och dominerande staternas system, men detta utan en direkt intervention från de samma. Då bildades en stark egen identitet skild från den dominerande ”andra”. Nationalismen kom då enligt Nairns som ett svar på den ojämna utvecklingen som hade skett mellan de utvecklade staterna och staterna i periferin. Vidare blir de ledande, dominerande staterna till slut tvungna att själva bli nationalister, då alla länder, både i periferin och i utvecklingens kärna blivit nationalstater. Dessa nationalstater tvingande nämligen varandra att förändras kontinuerligt, och nationalismen kom då som ett svar från de utvecklade länderna mot länderna i periferin. På detta sätt menar Nairn att man inte behöver

göra någon distinktion mellan ”bra” och ”dålig” nationalism. Båda innehåller ”progress and regress” (Özkirimli, 2000: 87-91).

Klassisk Marxism har genom sin övertygelse om att klass är viktigare än nationell övertygelse i denna bemärkelse misslyckats. Nairn menar emellertid, att den ojämnt – rent av imperialistiskt- spridda kapitalismen har påvisat att den fundamentala motsägelsen inte var klasskamp utan om nationalitet (ibid.: 91).

Enligt Özkirimli håller Breuilly emellertid inte med Nairns. Han menar att det är fel att placera nationalismen hos de mindre utvecklade länderna. Enligt Breuilly kom nationalismen till i Europa före etableringen av kolonialstater på andra sidan havet. Även Smith motsäger sig detta och menar att det är historiskt fel att placera uppkomsten av nationalismen till perifiri-länderna då de första nationella rörelserna kom till i de länder Nairns kallar ”dominerande”, som Frankrike och England (ibid.: 92).

Vidare tar han enligt Özkirimli inte heller hänsyn till att även dessa stater har uppkommit någon gång i historien. Nairns tar dem för givna (ibid.). Han tar heller inte upp varför skillnaden mellan länderna i periferin och länderna i kärnan av utvecklingen tar sitt uttryck i nationalism (ibid.: 94).

Sammanfattningsvis menar Smith att Nairns teori är för reduktionistisk och förenklad, samt att den inte tar upp de olika uttryck nationalism kan ta sig (ibid.).

2.2.2 Politisk transformation

En annan variant av modernism fokuserar på transformationer av politisk natur, t.ex. framväxten av den moderna byråkratiska staten och utvidgningen av rösträtten för att förklara nationalism. John Breuillys bok *Nationalism and the State* har blivit etablerad som ett av de viktigaste generella arbetena om nationalism sen den först gavs ut 1982. Breuilly kombinerar historiska perspektiv med teoretisk analys. Genom denna komparativa analys (med en rad olika exempel) introducerar Breuilly en ny syn på nationalism, en nationalism i form av politik (Özkirimli, 2000: 104).

Breuilly ger inte ut en ny teori om nationalism, utan ett nytt sätt att studera nationalism på. Argumentet han för är att nationalism bäst kan förstås som ett politiskt beteende i kontexten av den moderna staten och den moderna statens system (Breuilly, 1993: 1). Breuilly noterar att nationalism ofta har blivit förklarad i litteraturen med hänsyn till idéer, klassintressen, ekonomisk modernisering, psykologiska behov eller kultur, medan det för honom inte i generella ordalag går att förklara nationalism med dessa faktorer. Breuilly lägger vikt vid att nationalism handlar om politik och att politik handlar om makt. Makt är i den moderna världen det samma som kontroll över staten. Nationalism är i denna mening alltså relaterat till att få och använda statsmakten. Breuillys huvudtes handlar om ” (...) how to reconcile the public interests of citizens and the private interests of selfish individuals” efter moderniseringsprocessen (Özkirimli, 2000: 105).

Breuilly har enligt Özkirimli två svar för hur detta ska gå till. Det första är politiskt och handlar om medborgarskap. Bara genom deltagande i demokratiska och liberala institutioner kan man räkna med stöd för staten av folket. Det andra svaret är kulturellt och handlar om den kollektiva karaktären av staten. Detta svar formulerades först enligt Breuilly av eliten, som med den kollektiva idén både kunde legitimera statens agerande samt få stöd till detta agerande från allmänheten. Detta blev senare en standardlösning när det gällde att skapa politiska identiteter till människor från olika sociala grupper (ibid.: 106f). Breuilly identifierar även tre olika funktioner i dessa nationalistiska idéer: koordination, mobilisering och legitimitet (ibid.: 109).

Enligt Özkirimli finns Paul R. Brass, professor emeritus i statsvetenskap och internationella studier vid University of Washington i Seattle, också bland dem som lägger vikt vid det politiska i modernismen. Han har blivit känd för att trycka på det "instrumentella" i etnicitet. Instrumentalister menar att etniska och nationella identiteter är passande verktyg i elitens kamp för allmänt stöd i jakten på rikedom, makt och prestige (ibid.: 109). Här går instrumentalisterna rakt emot primordialisternas antagande om att etnicitet är något givet, utan menar att etniska och nationella kopplingar kontinuerligt omdefinieras och ändras som ett svar på de olika förhållandena skapade av eliten (ibid.: 109f).

Brass teoretiska ramverk är uppbyggt av fyra antaganden. Det första är att etniska identiteter och deras transformeringar till nationalism endast kan komma till under specifika villkor, villkor som måste identifieras och analyseras noga. Det andra antagandet är att konflikter inte uppkommer mellan kulturella skillnader, utan av den bredare politiska och ekonomiska miljön som också formar konkurrensen mellan elitgrupperingar. Det tredje antagandet fortsätter på det andra antagandet som konkurrensen mellan elitgrupperingar. Denna konkurrens kommer även att påverka definitionerna av de olika etniska grupperna och dess varaktighet. Detta på grund av att eliten använder sig av gruppernas kulturella former, värden och sedvänjor för att skapa en politisk identitet genom att ändra dessa till symboler. Det fjärde och sista antagandet handlar om att alla de andra tre antagandena visar att bildandet och återuppbyggandet av etniska identitetsprocesser mot nationalism är reversibla (ibid.: 110).

2.2.3 Social/kulturell transformation

Ernest Gellner, som bl.a. var professor i socialantropologi vid Cambridge University, framförde en teori med vikt vid det sociala och kulturella, och detta ses som det viktigaste försöket att förklara nationalism enligt Özkirimli, Nairn och Smith (Özkirimli, 2000: 128). McCrone menar även han att Gellner är av vikt och ägnar ett helt kapitel åt honom i sin bok *The Sociology of Nationalism* (1998: 64-84). Jag kommer dock att i detta kapitel redogöra för Özkirimlis och Breuillys syn på Gellner, då dessa enligt mig är något mer förenklade och lättare att reda ut.

Gellners teori ska enligt Özkirimli ses i kontexten av en lång sociologisk tradition som kan spåras till Durkheim och Weber (Özkirimli, 2000: 129).

McCrone menar att Gellners huvudargument är att moderna nationer är industriella samhällen med en hög grad av ekonomisk och kulturell integration, som inte tolererar betydande och bestående kulturella ojämlikheter. Klassklyftor kan hanteras, såvida de inte sammanfaller med kulturella ojämlikheter. McCrone menar att Gellner argumenterar för att moderna samhällen kräver en högre grad av social rörlighet och således högre nivåer av läs och skrivkunnighet (McCrone 1998: 11).

Gellner identifierar enligt Özkirimli tre stadier i den mänskliga historien: jägare/samlar, agrara/litterära, och industriella stadierna. Gellner menar att nationalism först och främst är en politisk princip som framhåller att det politiska och den nationella enheten kan överensstämma. Det är dessutom väldigt viktigt i den moderna världen, då mänsklighetens historia inte har ordnat politiska enheter efter nationalistiska principer. Gellner lägger inte så mycket vikt vid det första stadiet, jägare/samlarstadiet eftersom det då inte fanns stater. I agrara/litterära stater däremot, finns det de element som Gellner pratar om. Dessa typer av samhällen präglas av en diskrepans mellan den regerande överklassen (krigare, präster, de som har administrativa tjänster och borgare) och bönderna. Denna diskrepans kan till och med leda till konflikter, mellan vad Gellner kallar "lågt och högt kulturella. Detta på grund av att bönderna inte tar del av kulturen på samma sätt, ibland inte överhuvudtaget. Det finns för den regerande klassen ingenting att vinna på att försöka kultivera underklassen, de kan till och med använda dessa skillnader till sin fördel. Gellner menar med detta att det i och med dessa skillnader i det agrara/litterära samhället inte kan finnas nationer (Özkirimli, 2000: 130).

Gellner redogör enligt Özkirimli för en helt annan relation mellan makt och kultur i industriella samhällen. I dessa samhällen präglas alla av kulturen, den definierar samhället och samhället behöver den för att behålla styrelseformen. Kultur spelar större roll i industriella samhällen för att det finns en större grad av ovannämnda sociala rörlighet (ibid.: 130f).

Breuilly redogör vidare för Gellners teori: Gellner argumenterar för kopplingen mellan identitetssökande under moderna förutsättningar och nationalismens lockelse. Gellner argumenterar vidare för att om processen av snabb förändring flyttar människor från deras roller och positioner de en gång hade, till exempel genom urbanisering, kommer de inte att kunna identifiera sig själva i relation till vad de gör och sociala relationer med andra. Förflyttningen gör att dessa roller blir övergivna. Dessutom finns det inga nya roller eller relationer att använda som en bas för en ny identitet, i alla fall inte i början. Detta gör att människorna istället får söka sig till de attribut de bär med sig, så som språk, religion och hudfärg. Breuilly redogör vidare för Gellners synsätt på nationalism och snabba förändringar i samhället:

(...) modern urban-industrial society is marked by perpetual innovation and social movement, so in fact such cultural definitions of identity continue to be of importance, especially when promoted by new institutions such as mass elementary schooling and the mass media. Nationalism bases itself upon an appeal to precisely such cultural attributes, which are made the bedrock of a

whole new identity. So nationalism is peculiarly appropriate to the shifts in identity which rapid change induce. (Breuilly, 1993: 416)

Breuilly ser på argumentet i två olika versioner, det svaga och det starka. Den svaga versionen betyder ett behov av identiteter i förhållande till sönderfallandet av traditionell identitet och ser nationalism som ett svar på detta. Den starka versionen av argumentet kopplar samman det specifika behovet av identitet som modernitet skapar och som nationalism erbjuder svaret på (Breuilly, 1993: 416).

Breuilly ser emellertid också problem med detta, nationalism är inte det enda svaret. Han påminner oss om att det historiskt sett har varit allt från religion, klass, egenvinning eller till och med flaskan som ersatt identitetsbehov, samt att vi inte vet vad som hänt i de flesta fall. Gellner ser enligt Breuilly bara att en minoritet har vänt sig till nationalism (ibid.: 417).

2.3 Etno-symbolism

Denna version av nationalism gör det extra komplicerat att förstå tidigare redogörelser i detta kapitel. Det är nämligen så att man på senare till har skapat en tredje syn på nationalism, ett mellanting mellan primordialism/perennialism och modernism: nämligen etno-symbolism. Som jag tidigare har redogjort för hör Anthony D. Smith till perennialisterna, i alla fall enligt honom själv. Özkirimli redogör för de olika synerna: ” (...) the term has not been appropriated by the writers in question until recently. For example, Armstrong, considered by many as the pioneer of this approach, never mentions the term in his studies. For Smith, Armstrong is a ‘perennialist’, while for Hutchinson, both Smith and Armstrong are ethicists” (Smith 1984; Hutchinson 1994: 7, i Özkirimli, 2000: 168). Det råder alltså en viss förvirring kring vad etno-symbolism faktiskt är och vilka akademiker som hör dit.

Vad etno-symbolism står för är enligt Özkirimli att modernister har förbisett vikten av tidigare myter, symboler, värdegrunder och minnen i många delar av världen och dess fortsatta betydelse för många människor. Termen hittas oftast i verk av forskare som vill uppdaga det symboliska arvet från pre-moderna etniska identiteter i dagens nationer. Özkirimli menar vidare att det etno-symboliska synsättet försöker överbygga diskrepansen mellan primordialismen och modernismen. Modernisterna (Breuilly till exempel) menar emellertid att detta är en mindre radikal version av primordialism. Özkirimli menar att förvirringen fick sitt slut när Smith explicit erkände och definierade termen (Özkirimli, 2000: 168).

Etno-symbolism är en mer homogen kategori än ovan nämnda primordialism och modernism. Det de har gemensamt är att synen på det förflutna. Nationsbildandet behöver kontextualiseras i ett större fenomen inom den etnicitet som formade dem. Skillnaden mellan de moderna nationerna och de tidigare kollektiva kulturella enheterna är i grad och inte av slag eller typ. Detta betyder att

etniska identiteters förändrar sig mycket mer sakta än vad man tidigare antagit, och att den moderna eran inte är någon *tabula rasa*. När en etnisk identitet har formats, tenderar den att vara exceptionellt långvarig och hållbar för migration, invasion och äktenskap mellan olika etniska identiteter. Etno-symbolism förkastar perrenialisternas syn på "hållbarhet" och lägger vikt på de av moderniteten bearbetade transformationerna. De förkastar även moderisternas syn och menar att det finns en större kontinuitet mellan traditionella och moderna, agrara och industriella stadier. På grund av detta behövs det alltså en vidare teori om etniska bildningar som kan påvisa de olika skillnaderna och likheterna mellan samtida nationella enheter och pre-moderna etniska samhällen (ibid.:169).

McCrone sammanfattar också det han kallar "the ethnisists" synsätt: de lägger vikt vid folklöre, språk och genensamt minne och vill återskapa vikten av etnicitet i historien. Nationalism enligt "eticisterna" kan vara ett svar på industrialismen, inte en följd och försvinner i många fall inte när övergångsprocessen är över. Nationalismen är inte som modernisterna säger en konstruktion, utan en rekonstruktion av tidigare etniska känslor (McCrone, 1998: 10-16).

3 Identitet i Israel

Baruch Kimmerling beskriver i sin bok *The invention and decline of Israeliness* ett Israel som inte längre är vad det en gång var. Han menar att det inte längre finns en bild av ett samlat, förenat Israel, utan att den israeliska identiteten har fallit och sedan delat upp sig i olika grupper. Han menar att det idag finns ett pluralistiskt samhälle, både kulturellt och socialt, dock i avsaknad av ett koncept eller en ideologi av multikulturalism (Kimmerling 2001: 1ff).

Alla dessa nya grupper* lever sida vid sida, utan någon accepterad hierarki mellan dem. Dessa kulturer är baserade på och förstärkta av etnicitet, klass, och religiösa komponenter och skiljer sig i hur pass starka sociala gränser de har, hur organiserade de är samt hur stark dess medvetenhet är om att de är en grupp gentemot andra grupper är (ibid.).

Samtidigt identifierar Kimmerling en fragmenterad och sönderfallande israelisk identitet, nationalism och kollektiv historia, med bara en mjuk kärna kvar. Kimmerling menar att allt detta har resulterat i en omformulering av den kollektiva identiteten, samt orsaken till konflikten om vad som menas med "israeliskhet" (ibid.).

Dessa nya grupper i det pluralistiska Israel är inte homogena, Kimmerling menar att de flesta av dessa kulturer har en djup politiskt och ideologisk skillnad, där varje grupp har en separat kollektiv identitet. Kimmerling menar att varje grupp idag har ett öppet socialt krig mot de andra grupperna (ibid.).

Gershon Shafir och Yoav Peled identifierar även dessa konflikter mellan olika grupper i sin bok *Being Israeli, The Dynamics of Multiple Citizenship*. De menar att inga regeringar eller fredsprocesser har kunnat läka dessa sår mellan grupperna. De grupper Shafir och Peled identifierar är en rad "motsatser", nämligen vänster och höger, sekulära och religiösa judar, askenasiska och Mizrachim samt judar och palestinska araber. Författarna, som har ett post-kolonialistiskt perspektiv, menar att det så kallade "eurocentriska koloniala projektet" som ägt rum i Israel har exkluderat de flesta Mizrachim och palestinska araber. De presenterar dagens Israel som karaktäriserat av en delvis och nedsaktade dekolonisation i en värld av liberalisering, religiös nationalism och fundamentalism (Shafir och Peled 2002: 2ff).

* Kimmerling identifierar sju huvudgrupper, 1. Den före detta hegemoniska Askenasiska övre medelklassen (Askenasiska judar är östeuropéer min amn), 2. De nationella religiösa, 3. De traditionalistiska Mizrahim (så kallade "orientaliska judar"), 4. De ortodoxa religiösa, 5. Araberna, 6. De nya ryska immigranterna och 7. Etioperna.

David Newman, professor på Ben Gurion University of the Negev, ser även han en splittrad israelisk identitet. På den mest basala nivån är en Israel en person om har ett israeliskt medborgarskap, antingen för att personen föddes i landet eller efter att ha immigrerat. På ett djupare plan ser Newman att antalet israeler som numer ser sig själva i en enda socialt uppbyggd nationellt sionistisk identitet drastiskt har sjunkit de senaste åren och att Israel har kommit att bli ett mer och mer heterogent samhälle (Newman 1998: 5f).

Newman menar att de judiska israelerna har tre identiteter att definiera sig i relation till. Den israeliska, den judiska och/eller den sionistiska identiteten. Redan där får vi ett problem. Alla dessa tre identiteter är inte homogena i sig. För vissa är judiskhet att lyda de strikta ortodoxa lagarna, för andra är det en form av kulturell identitet som inte betyder att man måste följa seder och tro. På liknande sätt är de övriga två identiteterna starkt splittrade. Newman beskriver kärnan mycket bra i en enda mening: "These diverse forms of multi-identity overlap as Israelis spend much of their time trying to work out just who they are". Newman tar även han upp de två huvudgrupperna av de judiska israelerna: Ashkezaser och Mizrahim (ibid. : 7).

De olika författarna målar upp en ganska splittrad och motsägande bild av den israeliska identiteten. Å ena sidan verkar det finnas en stark kraft för ett enat Israel och en judisk stat, där konflikten gäller judar mot araber. Å andra sidan finns det många olika grupper av israeliska judar med olika kollektiva identiteter och sprickor emellan dem. För att förstå denna såkallade "israeliska identitet" bättre behöver vi titta tillbaka i historien.

3.1 Sionismen, den historiska bakgrunden till israelisk identitet

Alan Dowty, professor emeritus i statsvetenskap vid University of Notre Dame och före detta president för Association for Israel Studies, påminner oss i sin bok *The Jewish State, a Century Later* om att oavsett vikten av tradition så är idén om Israel påtvingad verkligheten. De flesta nationerna i världen representerar en evolution av geografiska och etniska förhållanden. Men Israel hade inte sett dagens ljus om det inte hade varit för den starka tron hos dem som skapade en ny politisk verklighet i en judisk stat (Dowty, 1998: 34). Men hur kan då den israeliska identiteten vara så pass stark idag? Svaret är sionismen. Tanken om ett Israel fanns naturligtvis långt innan 1948. Man måste se på sionismen i ljuset av hur Europa såg ut på slutet av 1800-talet då sionismen grundades. Tankar och idéströmningar om nationalism, socialism och liberal demokrati strömmade genom Europa, och detta präglade naturligtvis den politiska sionismen. Viljan att normalisera statusen av det judiska folket genom politisk suveränitet reflekterar de idéströmningar som fanns i Europa på denna tid. Tanken om ett återvändande till Sion hade naturligtvis alltid funnits i judarnas liv, genom daglig bön och religiösa

riter, men det var inte förrän på slutet av 1800-talet som dessa tankar gick från att vara vaga religiösa drömmar till en verklig, sekulariserad politisk rörelse med ett aktivt program för bosättning och suveränitet i Palestina. Den sionistiska revolutionen kom att förstärka den sekulära personliga identiteten i en judisk nation tillsammans med eller till och med istället för den traditionella religiösa och kollektiva identiteten (ibid.). Hur började då detta och vad var det som fick så många judar att identifiera sig med dessa mål och flytta till den nya framtida judiska staten?

3.1.1 Pogromer

Innan Israel fungerade som centrum för världens "judiskhet" fanns detta centrum i tsarstyrd Ryssland, som i början av 1880-talet även inkluderade Baltikum och Polen. Över hälften av världens judar, ca fyra miljoner, bodde i tsarens stat (Dowty 1998: 34).

Efter mordet på Tsar Alexander II 1881 började regimen officiellt att förfölja den judiska populationen, något som var en del av den nya vågen av revoluntinära tankar och nationalism i Ryssland (ibid.). På samma gång reducerade den rumänska staten många av judarnas rättigheter. Dessa händelser resulterade i judisk massemigration, främst till Amerika. En mindre grupp judar började dock grunda förbund för att förbereda återkomsten till vad de alltid hade sett som sitt hemland och sin härkomst: Palestina, eller Eretz Israel (landet Israel), det Heliga Landet (Kimmerling 2001: 21).

3.1.2 Dreyfusaffären

Alfred Dreyfus arbetade på krigsdepartementet i Frankrike och var en helt assimilerad jude (Kimmerling 2001: 23). 1894 anklagades Dreyfus för att ha läckt militära hemligheter till tyskarna. Domen blev livstids fängelse på Djävulsön. Bevisen i rättegången mot Dreyfus var emellertid förfälskade, men den allmänna opinionen dömde honom hårt och anti-semitismen florerade. Inte förrän en fransk tjänsteman erkände förfälskningarna och en fransk adelsman pekades ut för spioneriet fick Dreyfus gå. Dreyfus frikändes slutningen 1906, efter tolv år av politiska turer kring affären (Örnberg 2003: 42).

Denna händelse chockade den judiska världen, speciellt den assimilerade judiska västvärlden. Händelsen visade upp bevis på att även en helt assimilerad jude med en lysande militär karriär i ett upplyst och fritt land som Frankrike inte kunde komma undan anti-semitismen. Bland de journalister som rapporterade från Dreyfus rättegång var den unge korrespondenten Theodor Herzl, som skrev för den Wien-baserade tidningen "Neue Freie Presse" (Kimmerling 2001: 23).

3.1.3 Herzl, Die Judenstadt och Sionismens födelse.

Det sägs att Dreyfusaffären utlösaren för vad som skulle bli Herzls jakt på en lösning på "Judeproblemet" som han kallade det. Herzl blev senare en myt och symbol som förkroppsligade den framväxande Sionismen. Senare i historien skulle man komma att skriva under Israels självständighetsdokument under ett porträtt av honom, nästan 50 år efter hans död (Robinson 2000: 483ff).

Herzl föddes i ett ghetto i Budapest 1860 och var - som Dreyfus - en helt assimilerad jude som aldrig hade funderat över sin etniska bakgrund. Han doktorerade i juridik men spenderade det mesta av sin tid med att skriva teaterpjäser och nyhetsartiklar. Dreyfusaffären och utbrotten av anti-semitism sägs ha förändrat hans liv (Kimmerling 2001: 23).

Det är inte alla som håller med om att Dreyfusaffären hade en sådan direkteffekt på Herzl och att han genast började skriva på sitt i dag kändaste verk, *Die Judenstadt*. Men någonting hände med Herzl efter affären och han började intressera sig mer för sitt judiska arv (Robinson 2000: 484f).

I *Die Judenstadt* lägger han fram sina argument för en judisk stat, där han ger ett detaljerat lösningsförslag på vad han kallar den "judiska frågan" eller "judeproblemet". Problemet var enligt honom att anti-semitismen alltid skulle vara ett problem och det enda som kunde stoppa judarnas lidande var en egen, judisk stat. Lösningen blev således emigration. Herzl gav både Argentina och Palestina som förslag till platser där den nya staten skulle grundas, men eftersom judarna redan hade sociala och religiösa band till Palestina menade Herzl att det var att föredra. Emigrationen skulle ske stegvis, där de som var mest desperata och fattiga skulle åka först. Man skulle starta ett "judiskt företag" som skulle hjälpa judarna att kunna emigrera. Det finns emellertid inga uttryckliga religiösa uttryck i Herzls framställning (ibid.).

Judar slöt upp bakom Herzl av tre orsaker: antisemitism, hans sekulära uppväxt samt hans starka och karismatiska personlighet. Herzl börjar resa runt i Europa för att få stöd till sionismen och gjorde även diplomatiska ansträngningar. Herzl hade en funktionell, politisk syn på Sionismen, något som kom att prägla emigrationen till Israel (Robinson 2000: 484f, Kimmerling 2001: 23f).

Herzl kallade även till World Zionist Organisation:s (WZO) första kongress, den såkallade First Zionist Congress, 1897 i Basel, Schweiz. Där diskuterades bildandet av en judisk stat i Palestina, och man röstade igenom ett program för "the Creation of a Home for the Jewish People in Palestine, to be secured by public law." Herzl ska efter konferensen ha skrivit i sin dagbok "I Basel grundade jag den judiska staten". Herzl har alltså varit oerhört viktig för den Israeliska statens uppkomst, och än idag använder man hans minne vid festliga tillfällen för att ge sionismen respekt som en liberal och humanistisk rörelse (Kimmerling 2001:25).

3.1.4 Förintelsen

Beroende på vem man frågar har förintelsen mer eller mindre betydelse. Jag vill här understryka att jag i detta avsnitt syftar på den inomjudiska/inomisraeliska

synen på förintelsen. Vissa, som Internetsidan israeliskt.com, en sida upprättad av privatpersoner som stödjer staten Israel, menar att "Israels självständighet 1948 bekräftar en lång tradition. Det historiska Israel tillhör de allra äldsta nationerna, och de flesta av världens stater är dessutom yngre än det moderna Israel" samt att "Förintelsen av judar i Europa illustrerade betydelsen av en judisk stat, men grundandet av det moderna Israel hade alltså i praktiken påbörjats redan tidigare" (Israeliskt.com). På israeliska ambassadens i Stockholms hemsida kan man läsa: "Grundandet av Israel motsvarade det judiska folkets historia och nationella förväntningar oavsett om de bodde i det heliga landet, flydde från Förintelsens fasor eller fördrevs från arabiska länder" och judar runt om i världen återvände till sitt gamla hemland efter nästan 2000 år i exil" (www.stockholm.mfa.gov.il).

Andra menar naturligtvis att staten Israel reellt faktiskt uppkom i och med förintelsen, men inom det sionistiska ramverket är detta alltså inte riktigt synen, utan skulle snarare säga att Dreyfussaffären hade större påverkan på staten Israels bildande (se 3.1.2) än förintelsen. På israeliska ambassadens i Stockholms hemsida kan man läsa: "Grundandet av Israel motsvarade det judiska folkets historia och nationella förväntningar oavsett om de bodde i det heliga landet, flydde från Förintelsens fasor eller fördrevs från arabiska länder" och judar runt om i världen återvände till sitt gamla hemland efter nästan 2000 år i exil" (stockholm.mfa.gov.il).

3.2 Judisk identitet i staten Israel

Det som trots alla slitningar förenar israelerna är sökandet och/eller upprätthållandet av den israeliska identiteten. Stat och religion i Israel är inte två vitt skilda delar av samhället – utan förenade (Schierenbeck 1999: 3). Israel är en judisk stat. Staten kom till för att ge världens judar en ovillkorlig rätt till ett land där de var garanterade att slippa diskriminering. I dag har världens judar rätt att flytta till Israel och bli medborgare omedelbart* (Cars och Klein 2006: 16). Det israeliska medborgarskapet baseras alltså i princip på tillhörigheten till den judiska etniskt/religiösa gruppen (Schierenbeck 1999: 3).

Detta är dock inte helt oproblemiskt. Syftet med en judisk stat är att skydda mot anti-semitism, och på grund av detta har man tillämpat samma vaga definition av "judiskhet" som brukar tillämpas av antisemiter. Därför har också över en miljon ryska judar kunnat invandra, trots att deras religiösa och etniska koppling med den judiska kulturen kan omtvistas. Det finns dessutom en grupp etiopiska judar i Israel som har sin bakgrund i en urgammal judisk sekt. De har med hjälp av den israeliska staten även de fått invandra till landet (Cars och Klein 2006: 16).

De facto tillämpar många andra stater i världen samma princip som Israel i frågan. Tyskland har tagit emot en stor grupp av såkallade volgatyskar från

* Law of return, se 3.2.1

Ryssland, dessa personer anses ha tyskt ursprung men talar sällan ens det tyska språket. I arabvärlden har man generellt samma krav på "arabiskhet" som Israels krav på "judiskhet". PLO skrev uttalat i sin stadga att Palestina ska vara en arabisk stat (ibid.).

Men det finns ett problem till, är sekulariserade judar fortfarande judar? Sekularisering i stort var okänt innan den europeiska upplysningstiden. Före den judiska upplysningen - den så kallade Haskala - var judendomen fortfarande relativt "örörd" och konservativ. Haskalarörelsen utmanade den traditionella judendomens credo och beteendemönster. Precis som hos de flesta andra religioner runt om i världen segrade upplysningens moderna syn på religion över den traditionalistiska även hos judarna. Till och med i Israel, där den största koncentrationen av traditionella judar finns, räknas 80 % av befolkningen som "non-observant" och icke-ortodoxa i den traditionella meningen. Till och med de judar som ser sig själva som ortodoxa eller observanta är "moderna" i sin klädsel, livsstil och i sitt arbete. Judendomen har genomgått en större radikal förändring de sista två och ett halv seklen än vad som hände på det milleniumet och ett halv som föregick dem. Den växande moderna judendomen är det största hotet mot den judiska religiösa traditionen i judendomens historia (Cohen och Klein 2000: 1ff).

Mellan de sekulariserade sionisterna (se 2.3.3) och de traditionalistiska judarna finns de religiösa sionisterna. De religiösa sionisterna hade svårt att passa in, då de både var allierade och fiender till båda sidor samtidigt. De religiösa sionisterna försökte medla mellan grupperna men blev ofta utpekade som förrädare av både de sekulariserade sionisterna och de traditionalistiska religiösa (ibid.: 4).

Många menar att det största gapet mellan judar i dagens Israel inte längre finns mellan askenasiska och sefardiska (Mizrashim) judar (se 2.2), utan mellan sekulära, ortodoxa och ultra-ortodoxa judar (Paine 1989: 122).

3.2.1 Law of Return

Law of Return är en av de äldsta och mest betydelsefulla grundläggande lagarna i Israel, och är också kopplad helt till den judiska identiteten. Lagen grundar sig alltså på etnicitet, judiskheten. Law of Return tillkännager att varje jude har rätt att invandra till Israel. Även icke-judiska makor och makar samt barn och barnbarn har rätt att invandra och få israeliskt medborgarskap (Schierenbeck 1999).

Sedan lagen grundades 1950 har man gjort tre tillägg i lagen. Tilläggen betyder att en jude som har agerat mot det judiska folket, utsatt den allmänna säkerheten eller statens säkerhet för fara eller är tidigare dömd och anses kunna vara benägen att bryta mot lagen igen är inte berättigad israeliskt medborgarskap (Schierenbeck 1999).

Medborgarskapet kvalificerar dock inte att en sekulär invandrad jude kan ta del av alla bitar av samhället. Journalisten Elli Wohlgelernter förklarade 2003 i *The Jewish Daily Forward* dagens läge:

“Under the 1952 Law of Return, Israel confers automatic citizenship on Jewish immigrants. A person with a single Jewish grandparent may immigrate and become a citizen under the law, but is not considered Jewish for the purposes of marriage and personal status. Non-Jews wishing to become Jewish must undergo conversion under the supervision of Israel’s Chief Rabbinate, which is Orthodox-controlled. Under pressure from the Jewish Agency and Diaspora groups, Israel decided during the mid-1990s to recognize – for citizen purposes – conversions performed by Reform and Conservative rabbis in other countries, but not those performed in Israel”. (Wohlgelemtter, 2003).

4 Diskurserna om enstats- respektive tvåstatslösningen

Den judiska identiteten i Israel närs inte bara av dem som bor i Israel, utan också av den judiska diasporan. Här finns samma motsättningar mellan sekulära, ortodoxa och ultra-ortodoxa judar; men också motsättningar om vad det betyder att vara jude och hur det kopplas till staten Israel.

Jag kommer i detta kapitel att göra en framställning av debatter och diskurser för hur judar i Israel och i diasporan ser på judendomen i relation till hur man ser på staten Israel. I nästa kapitel kommer jag att med denna som grund analysera detta med hjälp av de teoretiska ramverken jag lade fram i kapitel två.

Benny Morris använder sig i sin bok *One State, Two States. Resolving the Israel/Palestine Conflict* av termerna *one-statism* och *two-statism* eller *binationalism* för att beskriva de olika lägren i debatten kring Israels tillstådesvarande och framtid. Jag har delat upp det på samma sätt här. Jag har tittat både på artiklar från israeliska avsändare, men också på judar i diasporan. Även en historisk bakgrund till respektive läger presenteras också i detta avsnitt. Jag kommer här inte att ta upp debatterna efter Israels grundande om gränsdragningar och konflikterna som följde. Inte heller FN:s agerande och debatterna inom FN:s ramverk. Här har jag återgett en historisk bild innan grundandet av Israel för att visa på hur långt bak debatten och strömningarna har funnits.* Jag har sedan valt att med denna historiska tillbakablick i grunden redogöra för dagens debatt om en – och tvåstatslösningarna.

4.1 Tvåstatslösning

Den historiska bakgrunden till ”two-statism” som Morris kallar det tog sin början på grund av det upplevda hotet mot judarna. Den våldsamma antisemitismen i Europa, den arabiska revolten mot brittiskt styre i Palestina och den sionistiska diskursen påverkade diskussionen. Man insåg med västvärldens stängda portar för

* För läsning om Israels uppkomst och debatterna där efter kan jag rekommendera Benny Morris bok *One state, Two States*, sid. 75-86, Baruch Kimmerlings bok *The invention and Decline of Israeliness*, sid. 67-78 och Mitchell Bards bok *The Founding of the State of Israel*.

judisk invandring att man nu behövde en fristad och att denna endast skulle kunna komma till genom grundandet av en judisk stat. Man övergav därför enstatsidén.

Innan jag går vidare vill jag redogöra för att det fanns några få värda att nämna som fortfarande ville ha en stat: Peretz Bernstein från center-högerpartiet General Zionist Party och Ussishkin, ordföranden för Jewish National Party var helt emot idén och motsatte sig uppdelning. "Enstatere" menade att det bara kunde vara en judisk stat om Jerusalem, Hebron och alla andra platser som är heliga för judarna ingick. Något annat var enligt Ussishkin en politisk karikatyr och rent av syndigt. Den stora massan mot tvåstatslösningen inom den sionistiska rörelsen och där debatten var som starkast pågick mellan den center - och vänsterpolitiska sfären, inte höger mot vänster. Debatten kom enligt Morris från pragmatiska, politiska kalkulationer och inte metafysik och ideologiska överväganden. En stat var enligt oppositionen det mest logiska; politiskt, geografiskt och ekonomiskt. Tvåstatslösningen skulle heller inte leda till fred och säkerhet för sionisterna i Palestina, tvärt om skapa fler motsättningar (Morris 2009: 72). Till höger politiskt fanns det även motsättningar, där verkade argumenten mer vila på religiösa och/eller judiskt kulturella grunder (Ibid.: 73f).

De flesta kom emellertid till slut att antingen acceptera eller förespråka en delning av Palestina och gav upp tanken på en judisk enstatslösning. Förintelsen gjorde enligt Morris att judarna var tvungna att "to make do what history had to offer, while it was still on offer". Under perioden 1937 och tio år framåt kom det internationella samfundet att acceptera tanken på en tvådelad stat i Palestina, och resten är historia. Den 14 maj 1948 grundades staten Israel. Jag tänker här inte ta upp alla turer om gränser och konflikter som uppkom efter uppdelningen av Palestina och Israel.

I dag är tvåstatslösningen något som de flesta i västvärlden ser som den enda lösningen. USA:s president Barack Obama visade i sitt tal under sitt första besök i en företrädesvis muslimskt (Egypten) stat sitt stöd för tvåstatslösningen. Obama menar att en palestinsk stat jämte den Israeliska är den enda rätta lösningen på konflikten (Haaretz, 2009).

Alan Dershowits, amerikansk jurist och politisk kommentator och självutnämnd agnostiker*, fick i oktober 2005 i Jerusalem Post svara på frågor från universitetsstudenter om hans syn på Israel. När han fick frågan om det finns rättsliga grunder på vilka man kan bygga en enda Israelisk stat svarade han enligt följande: "The one state solution proposal now being made by Palestinian lawyers and some anti-Israel academics is nothing more than a ploy. It is designed to destroy the Jewish state of Israel and to substitute another Islamic Arab state." Vidare menar Dershowits att de som lobbar för en enstatslösning aldrig skulle göra detta när det gällde Indien, forna Jugoslavien eller andra tidigare enade stater som nu har delats upp på etniska eller religiösa grunder (Jerusalem Post, 2005). Lerman, före detta chef för Institute for Jewish Policy Research, menar att kritiker till enstatslösningen menar att den är ett utopisk och ouppnåeligt mål samt att

* Dershowits pratar om detta i artikeln "Taking Disbelief out of the Closet" i *The Science of Religion*, vol 19, nr 3 1999.

detta skulle ta ifrån rätten till judiskt självbestämmande och skulle vara det ultimata uttrycket för anti-semitism (Lerman, 2009). Denna åsikt verkar representera, om en i olika stark grad, det ena lägret när det kommer till Israels framtid.

Från ett judiskt nationalistiskt perspektiv, eller sionistiskt perspektiv om man så vill, betyder enstatslösningen slutet på sionismen. Peled menar att de som förespråkar tvåstatslösningen menar att om palestinierna får chansen till makten kommer det judiska nationella hemmet försvinna, och alla lagar som den viktiga "law of return" dras tillbaka, och på så sätt kommer att hota det judiska i världen (Peled, 2006).

4.2 Enstatslösning, "binationalism".

Historiskt sett finns det tre grupper värda att ta upp när det gäller judar i Israel med stöd för en enad stat, såkallade "binationalister". Något värt att notera är emellertid att alla dessa tre grupper bildades och verkade innan staten Israels officiella tillkomst (Morris, 2009: 44-60).

Brit Shalom, grundat 1926, bestod av en grupp palestinska judiska intellektuella, de flesta från Centraleuropa. Gruppen var knuten runt studenter på Palestinas första universitet, Hebrew University som hade börjat med sin verksamhet året innan i Jerusalem. Början till Brit Shalom ska ha varit insikten att Islam var på uppgång och att muslimska studenter var mycket fientliga mot sionism. Gruppen hade en vänsterpolitisk inriktning, och hade medlemmar som Yosef Sprintzak, ledaren för socialistiska Hapo'el Hatza'ir partiet och Judah Leib Magnes, universitetets grundande kansler och president (och framtida förespråkare för enstatslösningen) (ibid.: 45). Enligt sin definition skulle Brit Shalom:

To pave the way for understanding between Hebrews and Arabs for cooperative ways of living in the Land of Israel on the basis of complete equality in the political rights of two nations [each] enjoying wide autonomy and for various types of joint enterprise in the interest of the development of the country. (Heller, Brit Shalom, 11, i Morris, 2009: 46).

Gruppen bestod enbart av judar men placerade sig politiskt mellan de två samhällena och kulturerna. Brit Shalom deklarerade 1930 att de ville grunda en palestinsk stat bestående av två folk, två olika självständiga administrationer av respektive inrikesaffärer men gemensamma politiska intressen utifrån fullständig jämlikhet. Sex år senare hade Brit Shalom i stort sett försvunnit (ibid.: 46).

Agudat Ihud, som bestod av en grupp före detta Brit Shalomaktivister, bildades 1942 i Jerusalem. Denna grupp stod bakom arab-judiskt samarbete utan

att explicit referera till binationalism och eftersökte ”bildandet av en regering (...) baserad på jämlika politiska rättigheter för båda folken” (ibid.: 48).

De båda grupperna hade emellertid djupa interna ideologiska svårigheter. Grupperna fann stora svårigheter i hur man i praktiken politiskt skulle göra för att få till stånd binationalism. Vissa av gruppernas medlemmar kunde till och med tänka sig en judisk minoritet i den nya staten, men kunde emellertid inte komma på ett sätt att garantera denna minoritets rättigheter och säkerhet i en arabisk stat. Andra var för judisk invandring i sådana mängder att paritet mellan grupperna uppstod. Man visste dock inte hur man skulle se till att denna jämlikhet mellan grupperna skulle bestå, då araberna hade mycket större födelsetal än den judiska befolkningen. Det de båda gruppernas gemensamma mål var att på något sätt uppnå någon form av politisk jämlikhet med det arabiska samhället, detta genom lika många judiska och arabiska autonoma zoner och delad makt i en gemensam regering (oavsett om det var en demografisk paritet eller inte). Problemet med detta var att man inte visste hur man skulle förklara att den judiska befolkningen, en demografiskt mindre grupp, skulle ha samma rättigheter som den arabiska (ibid.: 59).

Till sist var det allra största hindret hur man skulle övertala araberna, som ville styra Palestina själva, att acceptera den binationella principen (ibid.).

Den tredje gruppen jag vill ta upp skilde sig från de andra två genom att den alltid öppet strävade efter judisk majoritet i den binationella staten. Förutom detta lade de till ett nytt element till den binationella staten: en marxistisk diskurs och socialistiska mål. De verkade med andra världskriget som bakgrund och försökte hitta en lösning på Europas ”judeproblem”^{*} och fokuserade på att rädda den europeiska judendomen (ibid.: 56-8).

Det har funnits andra aktivister för binationalismen. Mellan de två världskrigen fann ledare för den mer allmänna sionismen, som Ben-Gurion större stöd i en binationell stat (ibid.).

En annan variant av den binationella staten är vad Benny Morris kallar ”kantonisering” eller ”regional autonomi”. Denna diskurs finns till viss del än idag och kom till på 20 – och 30-talen och skulle bevakas av britterna. Denna idé stöddes dock inte av vare sig den judiska eller arabiska sidan (ibid.: 58-60). Efter dessa diskussioner om enstatslösning har diskursen nästan helt legat på is och diskursen har i stort sett helt fokuserat på två separata stater.

Det finns idag en växande åsikt hos många (judar som icke-judar) att det nu är för sent för en tvåstatslösning, och att en enstatslösning är det enda alternativet (Klung, 2008). Lerman menar att kontrollen av Gaza och västbanken gör att det ser ut som om tiden har runnit ut för tvåstatslösningen, och att det enda sättet att kunna garantera att de mänskliga rättigheterna för den Palestinska befolkningen respekteras (Lerman 2009).

”Återkomsten” av debatten kring enstatslösningen sattes igång 2003 då Tony Judt, professor i modern europeisk historia vid NYU i New York Review of Books tog upp frågan på allvar. Judt argument: idén om Israel (och etnisk

* För förklaring på ”judeproblemet”, se 3.1.3.

nationalism generellt) hade förlorat stöd i världen, speciellt efter krigen i Jugoslavien-krigen under 1990-talen. Han menade att den judiska staten etablerades för sent, och liknande grundandet vid "ett karaktäristiskt, sent 1800-tals separatistprojekt som tvingats på en värld som har gått vidare med individuella rättigheter, öppna gränser och internationell rätt". Vidare menade Judt att Israel inte kan vara både demokratisk och judisk mycket länge till (Morris, 2009:6, Judt 2003).

Här är åsikten att "Israel" inte är samma sak som "Jude" och att man har använt dem som synonymer så länge att man längre inte kan säga "Israel" utan att samtidigt mena "jude". Judith Butler, professor i retorik och litteraturvetenskap vid University of California i Berkley, menar att världens judar inte alltid ser sig som ett med Israels nuvarande form, och att judar i Israel inte nödvändigtvis ser sig själva som ett med staten. Därför måste man som jude- i eller utanför Israel-kunna kritisera staten Israel utan att vara självhatare eller anti-semit. Butler menar vidare att om man ser på hotet mot Israels existens som ett hot mot det judiska folket måste man följaktligen tro att Israel är det enda som håller judar vid liv (Butler 2003).

Butler menar att det inte alls finns någon djupare känslomässig investering i staten Israel för alla judar. Hon grundar detta på alla judar som inte stödjer staten Israel i sin nuvarande form, de som är ambivalenta, de som är emot ockupationen men inom ett sionistiskt ramverk, eller de som vill reformera eller till och med överge sionismen. Alla dessa judar finns representerade i världen, och därför kan man enligt Butler inte sätta ett likhetstecken mellan judar och staten Israel (ibid.).

5 Analys

En klar motsättning blev i mitt arbete med denna uppsats uppenbar för mig nästan direkt: antingen ses man som en självhatare och anti-sionist (till och med anti-semit!) om man kritiserar Israel och inte är för en tvåstatslösning, eller så friställs ”judiskhetens äkthet och sympatier” från hur man ser på staten Israel. Här går åsikterna starkt isär.

5.1 Law of Return

Jag har insett att ”Law of Return” är av mycket större vikt än vad jag från början trott. Jag visste att enstatslösningen per definition betydde slutet på den judiska staten, men jag insåg inte att det även kan betyda slutet på judisk invandring i Israel. Om de som står bakom enstatslösningen, one-statism som Benny Morris kallar det, ”vinner” och Israel blir en binationell stat med både palestinier och israeler, hotas den judiska invandringen. ”Law of Return kan inte motiveras i en enstatslösning (Peled, 2006).

Det naturalistiska synsättet inom primordialismen verkar vara bakgrunden till den så för judarna viktiga Law of Return. Det naturalistiska synsättet menar som bekant att människan, precis som tal eller syn har en nationalitet. Enligt Law of Return är denna nationalitet för judarna israelisk. Detta synsätt verkar även ligga bakom åsikterna hos dem som förespråkar en tvåstatslösning: den naturliga ordningen delar upp mänskligheten i olika grupper med olika kulturella egenskaper, som tenderar att exkludera andra – här har vi tvåstatsförespråkarnas grund. Det flesta naturalister gör inte heller någon distinktion mellan nationer och etnicitet eller etniska grupper, den israeliska nationen tillhör alltså det judiska folket. Detta kan också förklara ”uppluckrandet” av Law of Return som Wohlgeleerter pratar om. För att kunna välkomna alla judar till den israeliska nationen behövdes lagarna även gälla dem som hade konverterat eller inte var ortodoxa. Det kulturellt judiska betyder alltså det nationalistiskt judiska (Wohlgeleerter, 2003). Här kan man också i praktiken se den förvirring som finns angående forskare som Anthony D. Smith (se 2.3) och hur man ser på hur identiteten formas och kriterierna för detta. Den ambivalenta inställning som finns inom primordialismen och framförallt ento-symbolismen kommer till uttryck i Law of Return. Vilka tillhör egentligen denna judiska grupp och vem är jude?

Vidare kan man i förhållande till Law of Return knyta an till det socio-biologiska synsättet Van den Bergh redogör för. För att garantera den judiska statens vidare existens (och ett lönsamt scenario för alla israeler) samarbetar man med alla världens judar (genom att vidga hur Law of Return definierar

judiskheten) och det upplevda släktskapet Van den Bergh redogör för blir en förlängning av den judiska identiteten (Özkirimli, 2000: 70f).

5.2 Primordialism och staten Israel

Jag har under mitt arbete insett att man kan förklara den judiska/israeliska identiteten med olika nationalistiska syner endast om man har bestämt sig för hur man ser på staten Israels bildande. Ser man på den som något naturligt, som ”alltid har funnits” eller åtminstone funnits långt innan 1948, som till exempel grundarna till sidan israeliskt.se eller israeliska ambassaden i Stockholm, får man använda sig av ett primordialistiskt/perennialistiskt eller ento-symboliskt synsätt på nationalismen för att förstå den judiska identiteten. Den ”givna” judiskheten är kopplad till den judiska nationen, som sedan blev den judiska staten. Denna process skulle ur ett primordialistiskt synsätt komma helt naturligt, då judiskheten är så starkt kopplad till Israel (Özkirimli 2000: 65). Man kan emellertid fråga sig: om den judiska nationen är något givet och naturligt, varför måste man då kämpa så för att hålla det vid liv?

5.3 Modernism och staten Israel

Menar man istället att Israel inte är något naturligt, utan som Alan Dowty menar att Israel är påtvingad verkligheten, får man anta ett modernistiskt synsätt på nationalismen, och får då svaret att staten Israel lade grund för den israeliska nationalismen (Dowty, 1998: 34). Även enstatsförespråkaren Tony Judt redogör för Israels syntetiska karaktär. Enligt Judt etablerades den judiska staten för sent, och liknar grundandet av Israel vid ett karaktäristiskt, sent 1800-tals separatistprojekt som även enligt honom har tvingats på världen. (Morris, 2009:6, Judt 2003).

Stater ger ju nationer och nationalism och inte tvärt om enligt modernister. Breuilly har två svar för hur nationalismen ska bli stark i en stat efter moderniseringsprocessen, och båda kan enligt mig hittas i Israel. Det första är politiskt och handlar om medborgarskap. Bara genom deltagande i demokratiska och liberala institutioner kan man räkna med stöd för staten av folket. Medborgarskapet är en mycket viktig del för judarna i Israel, och Law of Return garanterar som bekant detta. Det andra svaret är kulturellt och handlar om den kollektiva karaktären av staten. Detta svar formulerades först enligt Breuilly av eliten, som med den kollektiva idén både kunde legitimera statens agerande samt få stöd till detta agerande från allmänheten. Här kan vi se Israels vedergällningar i

kriget mot Palestina och hur man söker stöd till detta, speciellt för att få sina soldater att gå i krig. Detta blev senare en standardlösning när det gällde att skapa politiska identiteter till människor från olika sociala grupper. Jag har i denna uppsats lagt mycket vikt vid hur splittrad den israeliska identiteten är (i olika sociala eller religiösa grupper), och kan i Breuilys förklaring här finna svaret på lösningen för dessa splittringar (Özkirimli, 2000: 106f).

Man skulle emellertid ur ett modernistiskt nationalistiskt perspektiv även kunna tänka sig att förklara den judiska nationalismens uppkomst innan staten Israel. Staten Israel fanns inte när sionisterna började sitt arbete, men de stater som sionisterna levde och verkade i gick igenom övergångarna mellan traditionalism och industrialism som McCrone beskriver (McCrone, 1998: 10). Man skulle kunna argumentera för att sionismen blev ett svar på dessa processer (så som t.ex. sekularism och urbanisering) och att sionisterna efter dessa övergångar och med den ”lokala” nationalistiska rörelsens uppsving kom till insikt om sina egna identiteter. Breuilys ”standarslösning” för politiska identiteter till människor från olika sociala grupper skulle kunna ha rubbats i och med den växande anti-sionismen som Europa upplevde (Kimmerling 2001: 23, Özkirimli, 2000: 106f).

5.4 Judisk identitet i Israel

Vad är då det judiska i israelisk identitet och vilken roll spelar det? Peled menar att ett ”sionistiskt perspektiv” är lika med ett ”nationalistiskt judiskt” perspektiv. Enligt honom är det judiska i allra högsta grad en del i det israeliska, nämligen samma sak (Peled, 2006). Butler däremot menar att det judiska och det israeliska inte på något sätt representerar två sidor om ett likhetstecken. Butler menar att ”alla judar som inte stödjer staten Israel i sin nuvarande form, de som är ambivalenta, de som är emot ockupationen men inom ett sionistiskt ramverk, eller de som vill reformera eller till och med överge sionismen” finns representerade i världen (Butler, 2009). På grund av detta kan man inte på ett primordialistiskt sätt förklara det judiska i den israeliska identiteten.

Man får emellertid inte glömma bort att även om man ser på Israel som något ”påtvungat” eller uppfunnet”, är inte den judiska nationaliteten något syntetiskt. Enstatsförespråkare menar inte att det judiska inte spelar någon roll, utan snarare att det judiska inte alltid behöver betyda en israelisk identitet, en åsikt representerad av till exempel Judith Butler (Butler, 2003). Butler menar att inte alla judar ser sig själva som en del av Israel i sin nuvarande form samt att judar i Israel inte nödvändigtvis ser sig som ett med staten. Här friställs den judiska identiteten helt från den israeliska. Som Butler konstaterar måste man uppleva hotet mot Israels existens som ett hot mot alla judars existens om man inte friställer identiteterna från varandra (ibid.). På så sätt utgör inte en enstatslösning heller ett hot mot den judiska identiteten, då den är inte är kopplad till staten Israel.

Gellner, som i denna uppsats finns bland dem som lägger vikt vid social och kulturell transformation inom den modernistiska versionen av nationalism, argumenterar för att om processen av snabb förändring flyttar människor från deras roller och positioner de en gång hade, kommer de inte att kunna identifiera sig själva i relation till vad de gör och sociala relationer med andra. Förflyttningen gör att dessa roller blir övergivna. Dessutom finns det inga nya roller eller relationer att använda som en bas för en ny identitet, i alla fall inte i början. Detta gör att människorna istället får söka sig till de attribut de bär med sig, så som språk, religion och hudfärg (Breuilly, 1993: 416). När Israel bildades och judar från andra delar av världen kom till den nya staten kan man tänka sig att det var just detta som hände. Människor lämnade sina roller bakom sig och i det nya landet, den judiska staten, blev attribut som språk (jiddisch och hebreiska) och religion (judendom) viktigare. Detta kan vara en av förklaringarna, jämte de pogromer och kränkningar judarna hade fått stå ut med fram till 1948 (se kapitel 3), varför det judiska i den israeliska identiteten har kommit att bli så viktig.

Vidare kan Gellners tes även förklara judar i diasporan/exilen. Judar runt om i världen har även de upplevt processer av snabb förändring, och även de förlorat sina sociala och kulturella roller. Om man som Peled (2006), ser "judiskheten" som kopplad till "israeliskheten" är ens attribut (igen, det religiösa – judiska) kopplat till staten Israel. På så sätt kan modernismen även förklara den nationalism som finns i diasporan. Många av dem som skrivit artiklar i debattframställningen i kapitel 4 är en del av denna diaspora, och diasporan har även så pass mycket makt att de genom lobbying kunde göra Law of Return bredare för att säkra sin framtida eller omedelbara emmigration till det heliga landet (Wohlgeleerter, 2003).

Om det som McCrone redogör för med ett citat av Lloberia är sant (2.2), att nationen är nutida samhällens "klistre" som för människor samman, kan vi lätt se ett empiriskt exempel i Israel. Att vara jude behöver som ovan nämnt inte alltid betyda att vara religiös, utan något kulturellt eller till och med etniskt. Israel som nation kan då få en dubbel effekt: "klistret" för de sekulära judarna samman, samtidigt som den religiösa dimensionen fortfarande spelar stor roll för många. Detta behöver dock inte betyda att man måste välja antingen eller: man är bunden till varandra (och staten) inte bara för att man har samma tro, utan för att man är en nation. En judisk nation visserligen, men i detta fall kan det betyda judendom i den kulturella eller nationalistiska meningen. På detta sätt kan man förklara tvåstatslösningens förespråkare: detta "klistre" kan inte inkludera icke-judiska människor, då de verken tillhör den sekulära eller den religiösa gruppen av judar som för staten samman.

6 Konklusioner

En klar motsättning finns i judars inställning angående Israel: antingen ses man som en självhatare, anti-sionist eller anti-semit om man kritiserar Israel och inte är för en tvåstatslösning, eller så friställs ”judiskhetens äkthet och sympatier” från hur man ser på staten Israel.

Det judiska i en – och tvåstatslösningen förklaras alltså på ovanstående sätt. Det judiska hos tvåstatsförespråkarna spelar i allra högsta grad roll, och en enstatslösning enligt dem är ett hot mot den judiska identiteten (Dershowitz, 1999). De som i debatten förespråkar enstatslösningen likställer emellertid inte det judiska med det israeliska, utan menar att man kan kritisera Israel samt vara för en enstatslösning och på samma gång vara jude. Det skulle enligt enstatsförespråkare som Judith Butler med tvåstatsförespråkarnas argument vara att säga att det som hotar den israeliska staten också hotar den judiska identiteten, något som Butler inte tillstår (Butler 2003).

Det som trots dessa splittringar förenar israelerna är sökandet och/eller upprätthållandet av den israeliska identiteten, oavsett vilken syn man har på bildandet av Israel eller vilket nationalistiskt synsätt man har. Stat och religion i Israel är inte två vitt skilda delar av samhället – utan förenade (Schierenbeck 1999). Den judiska identiteten spelar således stor roll och har stor betydelse i Israel. Israel är en judisk stat. Staten kom till för att ge världens judar en ovillkorlig rätt till ett land där de var garanterade att slippa diskriminering. I dag har världens judar rätt att flytta till Israel och bli medborgare omedelbart i och med Law of Return. Law of Return har en bred syn på vem som är jude och tillåter även immigration från släktingar till judar (ibid.). På detta sätt är och förblir staten Israel judisk, om inte enstatslösningen någon gång i framtiden blir sanning. Då skulle det judiska kopplat till den israeliska identiteten med största sannolikhet att behöva omdefinieras och på nytt undersökas.

7 Referenser

7.1 Böcker

- Bard, Mitchell Geoffrey, (red) (2003) *The Founding of the State of Israel*. Greenhaven Press: Farmington Hills
- Breuilly, John, (1993) 2.a uppl. *Nationalism and the State*. The University of Chicago Press: Chicago
- Breuilly, John (1996) *Approaches to Nationalism*, i Balakrishnan, Gopal, (red) *Mapping the Nation*. Verso
- Cohen, Asher och Susser, Bernard. (2000) *Israel and the Politics of Jewish Identity: the Secular-Religious Impasse*. JHU Press
- Dowty, Alan. (1998) *The Jewish State. A Century Later*. Berkeley: University of California Press.
- Gershon, Shafir och Peled, Yoav . (2002) *Being Israeli. The Dynamics of Multiple Citizenship*. New York: Cambridge University Press.
- Hylland Eriksen, Thomas. (1993) *Etnicitet och Nationalism*. Nya Doxa,
- Kimmerling, Baruch (2001) *The Invention and Decline of Israeliness. State, Society and the Military*. Berkeley: University of California Press.
- McCrone, David (1998) *The Sociology of Nationalism*. Routledge: New York
- Morris, Benny (2009) *One State, Two States. Resolving the Israel/Palestine Conflict*. Yale University Press.
- Newman, David. (1998) *Citizenship, Identity and Location: The changing discourse of Israeli Geopolitics*. I K. Dodds & D. Atkinson (red), *Geopolitical Traditions? Critical Histories of a Century of Geopolitical Thought*. Routledge: London.

- Paine, Robert (1989) *Israel: Jewish Identity and Competition over "tradition"*. I Tonkin, Elizabeth, Chapman, Malcolm Kenneth och McDonald, Maryon (red) *History and Ethnicity*. Taylor and Francis
- Robinson, George. (2000) *Essential Judaism. A Complete Guide to Beliefs, Customs, and Rituals*. Pocket Books, New York.
- Smith, Anthony D. (1986) *The Ethnic Origin of Nations*. Blackwell
- Öhberg, Patrik. (2003) *Israels uppkomst och historia från biblisk tid till modern tid*. Svenska-Israel Informationen.
- Özkirimli, Umut. (2000) *Theories of Nationalism*. Palgrave, New York

7.2 Tidskrifter

- Butler, Judith. (2003) "No it's not anti-Semitic". *London Review of Books*, 21 augusti 2003
- Cars, Hadar och Klein, Ernst. (2006) "Israel och säkerheten". *Världspolitikens Dagsfrågor*, nr. 3 2006 Utrikespolitiska Institutet.
- Dershowits, Alan (1999) "Taking Disbelief out of the Closet". *The Science of Religion*, vol. 19, nr 3 1999.
- Judt, Tony (2003) Israel: "The Alternative". *New York Review of Books*. Vol. 50 nr. 16, 23 oktober 2003.
- Schierenbeck, Isabell. (1999) "Det splittrade Israel". *Världspolitikens Dagsfrågor*, nr 5 1999. Utrikespolitiska institutet.
- Peled, Yoav. (2006) "Zionist Realities. Debating Israel-Palestine". *New Left Review*, nr 38, mars-april 2006.

7.3 Tidningsartiklar

Anonym. "Obama's Turkey address draws praise across" Middle East. *Haaretz*. 7 april 2009.

Anonym. "Q&A with Alan Dershowits". *The Jerusalem Post*. 20 oktober 2005

Lerman, Antony. "Israel-Palestine is already a de facto singe state". *The Guardian*. 29 april 2009.

Wohlgelernter, Elli. "'Who's a Jew' Battle Flares Jerusalem". *The Jewish Daily Forward*, 4 juli 2003

7.4 Hemsidor

Israeliskt:

www.israeliskt.com, 2009-08-12

Israel Diplomatic Network, Israels Ambassad I Stockholm:

<http://stockholm.mfa.gov.il/mfm/Web/main/documents.asp?documnetid=57010>, 2009-08-12